

754-1
2x

(MILIEU-)EFFECTRAPPORTAGE

actualisering vinex

PROJECT ACTUALISERING VINEX

(MILIEU-)EFFECTRAPPORTAGE

STARTNOTITIE

22 januari 1996

INHOUD

1	Inleiding	5
2	Functie van de startnotitie	7
3	De verstedelijkingsopgave	8
4	Speelruimte voor de besluitvorming	9
5	Aard van de alternatieven	12
6	Toetsingskader	13
7	Vervolgprocedure	16
	Bijlage: Meet- en schattingsmethoden	19

1 INLEIDING

De hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid van het rijk zijn voor de periode 1990-2015 beschreven in de zogenoemde VINEX, een afkorting van Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening Extra. De VINEX is wat de verstedelijking betreft inmiddels concreet uitgewerkt voor de periode tot aan het jaar 2005. Het rijk heeft met provincies en stadsgewesten afspraken gemaakt over de plaatsen waar tot 2005 nieuwe woongebieden en bedrijventerreinen zullen worden aangelegd. Deze afspraken zijn vastgelegd in VINEX-uitvoeringsconventanten.

Voor de periode na 2005 moeten er nog keuzen gemaakt worden. Daartoe wordt de VINEX thans geactualiseerd. Als hulpmiddel voor de besluitvorming zal een onderzoek worden uitgevoerd in de vorm van een integrale effectrapportage, waarin de belangrijkste gevolgen voor milieu, ruimtelijke ordening, financiën, economie en mobiliteit aan de orde komen. Deze integrale effectrapportage zal uitsluitend betrekking hebben op een tweetal gebieden in de Randstad waar een nadere ruimtelijke afweging ten aanzien van wonen, werken en economische activiteiten zal moeten plaatsvinden. Het gaat om de Leidse regio en de Rotterdamse regio. De Leidse regio zal in samenhang met de Haarlemmermeer en de Haaglanden worden beschouwd, de Rotterdamse regio in samenhang met de Hoeksche Waard.

De voor u liggende startnotitie biedt een vooruitblik op de aanpak van de effectrapportage en markeert tegelijkertijd de start van een inspraakronde. Deze inspraakronde moet een bijdrage leveren aan de inhoudsafbakening van het te verrichten onderzoek. Alleen voor het milieu-onderdeel van de effectrapportage bestaat een wettelijk geregelde procedure: de m.e.r.-procedure (m.e.r. is een afkorting voor milieu-effectrapportage). De overige onderdelen van de effectrapportage liften mee in de m.e.r.-procedure, met dien verstande dat alleen milieu-aspecten ter advisering worden voorgelegd aan instanties die in het kader van de m.e.r. om advies wordt gevraagd. De inspraak kan zich richten op alle onderdelen van de effectrapportage.

De noodzaak van actualisering van de VINEX

Nederland is niet af. Ook na 2005 zal de verstedelijking voortgaan met de bouw van nieuwe woningen en de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen. Verstedelijking (en daarmee samenhangende groenvoorzieningen en infrastructuur) is het belangrijkste onderwerp bij de actualisering van de VINEX. De actualisering heeft vooral betrekking op de periode 2005-2010 en biedt daarnaast een doorkijk tot het jaar 2015.

De actualisering van de VINEX is geen fundamentele herziening van het ruimtelijk beleid. In 1994 heeft de Rijksplanologische Dienst (RPD) de balans opgemaakt van de uitvoering van de VINEX. Daarbij constateerde de RPD dat het beleid in de VINEX onverminderd actueel is en op een breed draagvlak kan rekenen. Bij de behandeling van de balans van de VINEX heeft ook de Tweede Kamer aangegeven geen behoefte te hebben aan een fundamentele herziening.

Het rijk moet thans concrete keuzen maken wat betreft de verstedelijking in de periode 2005-2010. De aanleg van woongebieden en bedrijventerreinen kent n.l. een lange voorbereidingstijd. Tussen het moment waarop het rijk in hoofdlijnen aangeeft waar in de toekomst verstedelijking kan plaatsvinden, en het moment waarop woningen en bedrijventerreinen worden opgeleverd, verstrijkt vaak meer dan tien jaar. De tussentijdse tijd is onder meer nodig om streek- en bestemmingsplannen aan te passen, exploitatie-opzetten te maken, investeerders te vinden, vergunningen af te geven en de grond bouwrijp te maken.

De actualisering van de VINEX zal eind 1996 gepresenteerd worden in een ontwerp-planologische kernbeslissing (ontwerp-pkb). Dit document vertoekt het voorlopige standpunt van de regering. Na de publikatie ervan volgen onder meer een inspraakronde en een behandeling in het parlement (zie paragraaf 7 voor een nadere toelichting op de procedure).

Samenwerking tussen rijk, provincies en stadsgewesten

Het rijk bereidt het verstedelijkingsbeleid voor in nauwe samenwerking met de provincies en stadsgewesten (BON-regio's). Hun is gevraagd met voorstellen te komen voor nieuwe ontwikkelingsrichtingen. Deze ontwikkelingsrichtingen geven aan hoe en waar de provincies en BON-regio's in de toekomstige vraag naar woon-, werk-, en recreatieruimte wensen te voorzien en welke infrastructuur (wegen, spoorwegen) zij daarvoor nodig denken te hebben.

In een tweetal gebieden in de Randstad blijkt dat nadere besluitvorming moet plaatsvinden over het opvangen van de verstedelijkingsbehoefte binnen de uitgangspunten van VINEX, namelijk in de Leidse regio (m.n. wonen) en de Rotterdamse regio/Hoeksche Waard (werken m.n. havengebonden).

Voor deze beide gebieden in de Randstad zal een (M)ER gebruikt worden als kennisinstrument voor de besluitvorming. De effectrapportage zal een strategisch karakter krijgen, omdat het rijk geen beslissingen zal nemen over concrete locaties, maar alleen over ontwikkelingsrichtingen. Er zullen alleen effecten in beschouwing worden genomen die van belang zijn voor de besluitvorming op hoofdlijnen.

Opbouw van de startnotitie

De opbouw van deze startnotitie is als volgt:

- In paragraaf 2 wordt de functie van deze startnotitie nader toegelicht.
- Paragraaf 3 presenteert een beeld van de verstedelijkingsopgave van de Randstad: in welke behoefte aan woningbouw en oppervlakte voor bedrijventerreinen moet in de periode 2005-2010 worden voorzien?
- Paragraaf 4 geeft aan dat de speelruimte voor alternatieven om te voorzien in de verstedelijkingsopgave niet onbegrensd is. Door besluiten in andere rijksnota's worden randvoorwaarden gesteld.
- Paragraaf 5 beschrijft in algemene termen de aard van de alternatieven die in de effectrapportage met elkaar zullen worden vergeleken.
- Paragraaf 6 bevat een overzicht van de toetsingsaspecten, dat wil zeggen: de criteria waarop de alternatieven beoordeeld zullen worden. Voor een goed verloop van de procedure van milieu-effectrapportage is aangegeven welke toetsingsaspecten onderdeel zullen uitmaken van de milieu-effectrapportage.
- Paragraaf 7 ten slotte bevat een toelichting op het vervolg van de procedure. In die paragraaf is ook aangegeven aan welk adres de inspraakreacties op deze startnotitie gericht moeten worden en binnen welke termijn dit moet gebeuren.

2 FUNCTIE VAN DE STARTNOTITIE

Besluiten over de verstedelijking in de Leidse regio en de Rotterdamse regio/Hoekse Waard de in de periode 2005-2010 moeten gebaseerd kunnen worden op:

- 1 een overzicht van de alternatieve mogelijkheden die er zijn om in de behoefte aan woongebieden en bedrijventerreinen te voorzien, en
- 2 inzicht in de belangrijkste effecten van elk van deze mogelijkheden voor milieu, ruimtelijke ordening, financiën, economie en mobiliteit.

Het aantal mogelijke alternatieven is in principe zeer groot. Hetzelfde geldt voor het aantal effecten dat men zou kunnen onderzoeken. Voor een sober en efficiënt onderzoek is het daarom noodzakelijk beperkingen aan te brengen. Daartoe moet vooraf een onderzoeksraamwerk opgesteld worden in de vorm van een set met richtlijnen voor de inhoud van de effectrapportage. Deze richtlijnen richten het onderzoek op een beperkt aantal relevante alternatieven en ze geven aan welke effecten van die alternatieven voor de besluitvorming het belangrijkste zijn.

De startnotitie als startschot voor discussie over richtlijnen

De richtlijnen vormen de weerslag van een voorafgaande discussie tussen alle betrokken partijen: het rijk, de provincies en de BON-regio's, burgers en belangengroeperingen, de Commissie voor de milieu-effectrapportage (een adviescommissie van onafhankelijke milieudeskundigen) en de zogenoemde wettelijke adviseurs. Deze wettelijke adviseurs zijn personen of instanties die verplicht om advies wordt gevraagd. Bij de actualisering van de VINEX zijn dit de hoofdinspecteur voor de Milieuhygiëne, de directeur Natuurbeheer van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de Raad voor de Ruimtelijke Ordening.

De startnotitie is bedoeld als het startschot voor de discussie over wat er in de richtlijnen terecht moet komen. De startnotitie bevat een voorstel van de rijksoverheid met betrekking tot de te onderzoeken alternatieven en effecten. Anderen kunnen nu op dit voorstel reageren tijdens een periode van inspraak, advisering en bestuurlijke overleg. Met deze reacties als uitgangspunt zullen in mei 1996 de richtlijnen voor de integrale effectrapportage worden vastgesteld. Daarna kan het onderzoek naar de effecten van start gaan. De uiteindelijke resultaten zullen gepresenteerd worden in één integraal effectrapport dat onderdeel vormt van de ontwerp-pkb.

In de effectrapportage ten behoeve van de actualisering van de VINEX wordt gestreefd naar soberheid en efficiëntie. Alleen de effecten die voor de besluitvorming het meest relevant zijn, worden onderzocht en beschreven. De startnotitie staat in dienst daarvan. Paragraaf 6 bevat een eerste selectie van de te onderzoeken effecten en een overzicht van de aandachtspunten die bij deze selectie maatgevend zijn geweest.

Nog geen beleidsvoornemens

Om mogelijke misverstanden weg te nemen zij ten slotte vermeld dat de startnotitie geen beleidsvoornemens bevat. Het verstedelijkingsbeleid van de regering zal worden vastgelegd in een nieuwe planologische kernbeslissing. Meningingen en opvattingen over het verstedelijkingsbeleid kunnen worden ingebracht na de publicatie van de ontwerp-pkb in december 1996. De inspraak naar aanleiding van de startnotitie is alleen bedoeld om de informatiebehoefte in kaart te brengen.

3 DE VERSTEDELIJKINGSOPGAVE

Behoefteramingen van de RPD wijzen uit dat ook in de periode 2005-2010 met een aanzienlijke extra ruimtebehoefte voor wonen en werken rekening moet worden gehouden. In de 'Balans van de Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening (Extra)' heeft de RPD cijfers gepresenteerd voor de jaren 2005-2015. In de balans worden verschillende varianten onderscheiden. Deze laten zien dat er in Nederland tussen 2005-2015, uitgaande van de CBS prognose 1993 tussen de 451.000 (midden) en 673.000 (hoog) extra woningen nodig zullen zijn. Maatgevend voor de behoefte aan bedrijventerreinen zijn bij de actualisering van de VINEX de prognoses van de werkgelegenheidsgroei op basis van de zogenaamde European Renaissance- en Balanced Growthscenario's. In deze scenario's zal de werkgelegenheid in Nederland tussen 1990 en 2015 met respectievelijk 1.295.000 en 1.637.000 arbeidsplaatsen groeien. De ruimtereservering voor zowel het wonen als het werken wordt gericht op de hoge variant.

De provincies en BON-regio's in de Randstad hebben in hun zgn. Integratienota (december 1995) echter rekening gehouden met een ruimtelijke capaciteit die doorgaans is gelegen tussen de midden en de hoge prognose. Geconstateerd is dat alleen voor de Leidse en de Rotterdamse regio deze capaciteit niet geheel binnen de Vinex-uitgangspunten gevonden kan worden.

Aangezien in de effectrapportage alleen deze twee gebieden in de Randstad aan de orde komen, worden in tabel 1 alleen de behoeftecijfers voor de Randstad gepresenteerd. In alle delen van de Randstad wordt het aanbod van kantooroppervlak in 2005 zo groot geacht dat vóór 2010 geen nieuw oppervlak hoeft te worden gerealiseerd.

Tabel 1: behoefte aan woningen en bedrijfterreinen in de Randstad voor de periode 2005-2010

Gebied	woningen (x 1000)		bedrijfterrein (in ha)	
	Midden	Hoog	Eur. Ren.	Bal. Gr.
Regionaal Orgaan Amsterdam	25	39	251	278
Overig Noord-Holland	14	22	128	181
Flevoland	9	13	81	107
Utrecht	23	29	233	293
Haaglanden	8	17	111	149
Stadsregio Rotterdam	20	29	165	193
Overig Zuid-Holland	16	24	153	216
Randstad totaal	155	173	1122	1417

Bron: Rijksopgavebrief van augustus 1995

4 SPEELRUIMTE VOOR DE BESLUITVORMING

Bij de actualisering van de VINEX zijn de keuzemogelijkheden niet onbegrensd. De VINEX en een aantal andere beleidsnota's leggen de beleidsruimte vast. Deze andere beleidsnota's zijn het Tweede Nationaal Milieubeleidsplan (NMP 2), de Derde Nota Waterhuishouding (NW 3), het Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer (SVV II), het Structuurschema Groene Ruimte (SGR), de nota Ruimte voor Regio's en de pkb Schiphol.

De VINEX zelf en de hierbovengenoemde nota's zijn op twee manieren van belang voor de actualisering. In de eerste plaats bevatten de documenten uitspraken die richtinggevend moeten zijn bij het zoeken naar alternatieven. Diezelfde uitspraken dienen - in de tweede plaats - ook een rol te spelen bij de toetsing van de alternatieven die uiteindelijk geselecteerd worden. De relevante uitspraken worden hieronder toegelicht.

De VINEX zelf

Bij de actualisering spelen de beleidslijnen uit de huidige VINEX een hoofdrol. De VINEX doet uitspraken op verschillende schaa niveaus. De uitspraken van nationaal belang zijn gerangschikt onder het kopje ruimtelijke hoofdstructuur. Daarnaast bevat de VINEX beleidsuitspraken met betrekking tot de inrichting van stadsgewesten.

Elementen van de ruimtelijke hoofdstructuur zijn onder meer hoofdtransportassen, stedelijke knooppunten, mainports, stadsgewesten, open ruimten en de 'koersen' voor het landelijk gebied. De koersen hebben als doel het duurzaam handhaven en/of ontwikkelen van de ruimtelijke kwaliteit van de landelijke gebieden.

In de VINEX is 'bundeling' het parool voor de verstedelijking. De verstedelijking wordt geconcentreerd in stadsgewesten. Voor grote open ruimten als het Groene Hart geldt een restrictief beleid: verdere verstedelijking is hier niet toegestaan. Om te voorkomen dat de stadsgewesten in de Randstad aaneengroeien, worden bufferzones aangewezen. Een spreidingsbeleid om de verstedelijkingsdruk op de Randstad te verminderen, wordt echter afgewezen. Wijzigingen in de verdeling van de bevolking over het land worden niet nagestreefd.

Bij de inrichting van stadsgewesten wordt uitgegaan van het compacte-stadmodel. Het beleid is erop gericht nieuwe woon-, werk- en recreatiegebieden alsmede verzorgingselementen zo dicht mogelijk bij de centra van grote en middelgrote steden te situeren. Stadsgewesten behoren een gedifferentieerde opbouw te hebben. Zowel in de centrale stad als in de randgemeenten dienen woningen van verschillende typen en prijsklassen beschikbaar te zijn. Er dient ook een voldoende gedifferentieerd aanbod van bedrijfs- en kantorenlocaties aanwezig te zijn. Bedrijfs- en kantorenlocaties worden onderscheiden in de typen A, B en C, waarbij de A-locaties zeer goed met het openbaar vervoer bereikbaar zijn en de C-locaties zeer goed over de weg. De B-locaties nemen een tussenpositie in.

De VINEX geeft voor de keuze van nieuwe woon- en werklocaties in stadsgewesten vijf criteria die in onderlinge samenhang tot gelding moeten worden gebracht:

- 1 ligging ten opzichte van het centrum van de stad, met als voorkeursvolgorde: eerst benutten van mogelijkheden in het stedelijke gebied, vervolgens aan de rand ervan en pas daarna verder weg gelegen mogelijkheden in aansluiting op bestaande kernen (nabijheid);
- 2 ontsluiting door stedelijk/stadsgewestelijk openbaar vervoer en langzaam verkeer (bereikbaarheid);
- 3 samenhang tussen wonen, werken, voorzieningen, recreatie en groenstructuur;
- 4 open ruimten vrijwaren van verstedelijking, mede ten behoeve van natuur, landschap, openlucht-recreatie en landbouw;

5 uitvoerbaarheid:

- financieel-economisch (zowel gelet op kosten voor de overheid als voor de individuele burger en het individuele bedrijf);
- milieuhygiënisch (inclusief bodem en geluidsaspecten);
- bestuurlijk/maatschappelijk.

Het verstedelijkingsbeleid in de VINEX is in andere rijksnota's verder uitgewerkt en aangevuld. Voor een deel bevatten deze nota's restrictieve uitspraken, die aangeven waar verstedelijking niet moet plaatsvinden, voor een deel sturende uitspraken, die aangeven waar verstedelijking bij voorkeur wél moet plaatsvinden.

Tweede Nationaal Milieubeleidsplan (NMP 2)

Wat de restrictieve uitspraken betreft, geeft het NMP 2 aan dat milieubeschermingsgebieden bij voorkeur van verstedelijking moeten worden gevrijwaard. Verstedelijking mag ook niet plaatsvinden in gebieden met ernstige hinder door geluid, een slechte luchtkwaliteit of grote risico's voor calamiteiten. In het NMP 2 is het verdrogingsbeleid uit de Derde Nota Waterhuishouding herbevestigd en zijn naast de doelstellingen voor 2000 doelstellingen geformuleerd voor 2010. De consequentie van het verdrogingsbeleid voor de verstedelijking is dat gebieden waar bebouwing zou leiden tot verstoring van grondwatersystemen dienen te worden gemeden.

Sturend in het NMP 2 is dat het verstedelijkingsbeleid in het teken dient te worden gesteld van een duurzame ontwikkeling. Duurzaam bouwen dient te worden bevorderd en het ruimtebeslag voor stedelijke functies en het gebruik van energie en grondstoffen dienen tot een minimum te worden beperkt.

Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer (SVV II)

In het SVV II is vooral het mobiliteitsbeleid van belang voor de verstedelijking. Locaties die veel automobilitet oproepen dienen te worden gemeden. Om aanleg van nieuwe infrastructuur te beperken en de bestaande infrastructuur optimaal te benutten, dient verstedelijking zo veel mogelijk plaats te vinden in aansluiting op bestaande weg- en spoorwegverbindingen. Daarbij dient de bereikbaarheid van de economische centra te worden gewaarborgd.

Verder moet worden voorkomen dat verstedelijking leidt tot een toename van het aantal onrendabele openbaar-vervoerslijnen. Er gelden strikte normen voor de rijksbijdragen aan het openbaar vervoer. Deze normen zijn vastgelegd in de kabinetsstandpunten over de rapporten van de commissies Wijffels, Brokx en De Boer. Uitgangspunt is een rendabel NS-vervoer, waarbij voor slecht bezette lijnen eventueel specifieke contracten kunnen worden afgesloten. De inkomsten van het stad- en streekvervoer dienen minimaal 50% van de kosten te dekken.

Structuurschema Groene Ruimte (SGR)

Het Structuurschema Groene Ruimte bevat een groot aantal restrictieve uitspraken inzake de verstedelijking. Er mag geen verstedelijking plaatsvinden in gebieden met belangrijke natuurlijke of landschappelijke waarden. Het gaat daarbij met name om de ecologische hoofdstructuur, het nationaal landschapspatroon en gebieden met belangrijke faunistische waarden, zoals weidevogelgebieden. Verstedelijking mag bovendien geen inbreuk maken op de centrumgebieden voor de glastuinbouw en de bollenteelt.

Sturend voor de verstedelijking is dat nieuwe woongebieden bij voorkeur moeten worden gesitueerd in de nabijheid van bestaande en geplande groenprojecten, zoals de strategische groenprojecten. Daarnaast dient binnen en aansluitend op het stedelijk gebied voor voldoende groenvoorzieningen te worden gezorgd.

Nota Ruimte voor Regio's

Uitgangspunt van de nota Ruimte voor Regio's is dat de economische ontwikkeling niet mag worden belemmerd door een onvoldoende aanbod van bedrijventerreinen en kantorenlocaties. De Randstad vormt tezamen met de oostelijke en zuidelijke provincies het economisch kerngebied van Nederland. In dit kerngebied is het leeuwedeel van de werkgelegenheid in industrie, transport en distributie en zakelijke dienstverlening geconcentreerd. Ook in de toekomst zal het grootste deel van de werkgelegenheidsgroei in dit gebied moeten worden ondergebracht, waarbij het accent zal liggen op de stadsgewesten, de halfwegzone in midden Nederland en de corridors langs de hoofdtransportassen naar het oosten en zuiden. In deze gebieden zal ook de verdere verstedelijking plaatsvinden.

Pkb Schiphol

De pkb Schiphol ten slotte bevat een restrictieve uitspraak met betrekking tot de verstedelijking. In deze pkb is een vrijwaringszone onderscheiden. In deze vrijwaringszone is geen plaats voor geluidgevoelige functies. Dit betekent onder meer dat daar geen nieuwe woningen mogen worden gebouwd.

5 AARD VAN DE ALTERNATIEVEN

De actualisering van de VINEX komt in feite neer op een partiële herziening. Het verstedelijkingsbeleid zal alleen worden bijgesteld of aangevuld waar van de VINEX moet worden afgeweken om aan de opgave te kunnen voldoen. Dit betekent dat in de effectrapportage alleen besluiten die afwijken van de VINEX zullen worden getoetst.

Kenmerkend voor het toetsen van besluiten met behulp van een effectrapportage is dat er alternatieven worden ontwikkeld. Bij de besluitvorming kunnen dan de voor- en nadelen van die alternatieven met elkaar vergeleken worden, waarna er een keuze van het 'beste' alternatief mogelijk is. In deze paragraaf wordt uiteengezet welke soorten alternatieven er uitgewerkt zullen worden.

Alternatieven en referentiesituatie

Voor de beide situaties in de Randstad waar niet zonder meer aan de beleidsuitgangspunten van de VINEX kan worden voldaan, zal een aantal alternatieven worden beschreven. De alternatieven worden samengesteld uit de volgende bestanddelen:

- verdere verdichting binnen bestaand stedelijk gebied, of verhoging van de dichtheden in uitleglocaties waarover reeds overeenstemming is bereikt (1995-2005);
- opvang van de opgave in nabijgelegen stadsgewesten;
- nieuwe ontwikkelingsrichtingen.

Eén van de alternatieven zal worden aangemerkt als meest-milieuvriendelijk alternatief (m.m.a.). Dit alternatief zal de volgende kenmerken hebben:

- sterke mate van bundeling in het stadsgewest (dit staat niet gelijk aan maximale verdichting van het bestaande stedelijk gebied; de mate waarin dat bijdraagt aan de vermindering van de milieubelasting is namelijk sterk situatie-afhankelijk);
- minimale aantasting van ecologische waarden;
- sterke bijdrage aan beperking van de groei van de automobilititeit;
- minimale verspilling.

Bezien wordt of het meest milieuvriendelijke alternatief kan worden samengesteld uit de voorstellen van de provincies en BON-regio's. Mocht blijken dat er op basis van deze voorstellen geen alternatief is te vormen dat in aanzienlijke mate de bovenstaande kenmerken bezit, dan zal een meest milieuvriendelijke alternatief worden ontworpen waarbij dit wel het geval is.

Vanwege het strategische karakter van de effectrapportage valt op dit moment nog niet te overzien in hoeverre mitigerende en compenserende maatregelen beschreven kunnen worden. Er zal echter actief worden gezocht naar mogelijkheden om de alternatieven te optimaliseren. Eventuele mitigerende en compenserende maatregelen zullen in het (milieu-)effectrapport worden vermeld.

Om de alternatieven op een consistente wijze met elkaar te vergelijken is het nodig een referentiesituatie vast te stellen. Hiervoor wordt de situatie in het jaar 2005 gekozen, d.w.z. de aanvangsdatum van de planperiode, wanneer de VINEX-uitvoeringsconvenanten zijn gerealiseerd. Deze referentiesituatie is afgebeeld als ondergrond op de kaart 'Randstad' aan de binnenzijde van de omslag.

Er zal geen nul-alternatief worden onderscheiden. Het nul-alternatief geeft de situatie weer die ontstaat wanneer de activiteit geen doorgang vindt. Het nul-alternatief is in dit geval geen reëel alternatief. Door het uitblijven van de aanleg van nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen zou het tekort aan woon- en bedrijfsruimte sterk oplopen. Het nul-alternatief voldoet derhalve niet aan de doelstelling.

6 TOETSINGSKADER

In paragraaf 4 is een overzicht gegeven van de doelstellingen op rijksniveau die van belang zijn voor het verstedelijkingsbeleid. In deze paragraaf worden deze doelstellingen uitgewerkt in een toetsingskader. Het toetsingskader bestaat uit twee onderdelen: ruimtelijke kwaliteit en uitvoerbaarheid (waaronder kosten).

Ruimtelijke kwaliteit: drie aspecten

Het begrip ruimtelijke kwaliteit dient als ingang voor de inhoudelijke beoordeling van alternatieven. Ruimtelijke kwaliteit is het kernbegrip van de ruimtelijke ordening. De VINEX onderscheidt drie aspecten van ruimtelijke kwaliteit:

- 1 *gebruikswaarde*: de mate waarin ruimtelijke functies zodanig zijn geordend dat zij elkaar ondersteunen en niet tegenwerken;
- 2 *belevingswaarde*: de mate waarin de omgeving herkenbaar en aantrekkelijk is;
- 3 *toekomstwaarde*: de mate waarin de ruimte ook op de langere termijn bruikbaar blijft voor de (dan) gewenste functies.

Zoals de drie aspecten van ruimtelijke kwaliteit aangeven, is in de ruimtelijke ordening altijd een integrale afweging van belangen aan de orde. Het toetsingskader bevat dan ook méér criteria dan alleen milieu-criteria. Ten behoeve van de advisering over de richtlijnen door de wettelijke adviseurs en de Commissie voor de milieu-effectrapportage zijn in het overzicht van de toetsingscriteria elders in deze paragraaf de milieucriteria met een grijs tint aangeduid. De wettelijke adviseurs en de Commissie voor de milieu-effectrapportage zullen hun advisering op deze milieucriteria richten. Anderen kunnen ook op andere onderdelen van het toetsingskader reageren. De methoden die zullen worden gebruikt voor het meten van de scores op de criteria zijn in de bijlage beschreven.

Verantwoording van het toetsingskader

Uitgangspunt bij het opstellen van het toetsingskader en het kiezen van meetmethoden is het streven naar een sobere en efficiënte toetsing. Het verstedelijkingsbeleid op rijksniveau heeft veel verschillende kanten. Het is de kunst om van tevoren te bepalen welke criteria in de besluitvorming een belangrijke rol zullen spelen. Verder is het zaak meetmethoden te selecteren die uitsluitend meten wat noodzakelijk is, en niet meer dan dat. Immers, de effectrapportage moet niet belast worden met te veel detailinformatie.

Bij de keuze van de toetsingscriteria zijn de drie volgende aandachtspunten maatgevend geweest.

- 1 Er is zo veel mogelijk gebruik gemaakt van gebiedsaanwijzingen uit rijksnota's. Als voorbeeld hiervan kan de doelstelling behoud van ecologische kwaliteit dienen. Als criterium is hierbij gekozen voor de mate waarin de ecologische hoofdstructuur en belangrijke weidevogelgebieden behouden blijven.
- 2 Er is gezocht naar juist die criteria die relevant zijn op het schaalniveau van besluitvorming in het kader van een planologische kernbeslissing nationaal ruimtelijk beleid. Er zijn verschillende criteria die op dit schaalniveau nog geen rol spelen en pas op lagere schaalniveaus relevant worden. Voor het energieverbruik in een nieuwe woonwijk is bijvoorbeeld de verkaveling van belang. Als een woonwijk zodanig wordt ingericht dat gevels met grote ramen zo veel mogelijk op het zuiden gericht zijn, dan is dat gunstig voor de hoeveelheid energie die nodig is voor verwarming en verlichting. Zuid-verkaveling is echter een typisch inrichtingsaspect, dat in elke nieuwe woonwijk kan worden toegepast, ongeacht de plaats waar deze wijk gebouwd wordt. Bij besluitvorming op het niveau van het nationaal ruimtelijk beleid kan zo'n aspect daarom buiten beschouwing blijven.

- 3 Verder is een aandachtspunt geweest of een criterium al dan niet differentiërend is. Criteria waarop alternatieven naar verwachting ongeveer gelijk zullen scoren, hebben geen plaats gekregen in het toetsingskader.

De lijst van toetsingscriteria is zorgvuldig voorbereid in overleg met verschillende andere overheden. Bij uitvoering van de toetsing kan echter blijken dat bepaalde criteria niet toetsbaar zijn. Deze criteria zullen dan vervallen. In het milieu-effectrapport zal dit worden verantwoord.

Toetsingskader voor de effectrapportage

Beleidsdoelstelling	criterium
A. RUIMTELIJKE KWALITEIT	
<i>Gebruikswaarde</i>	
Vergroting draagvlak steden, sociale integratie en nabijheid/bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> - mate van opvang van wonen en werken binnen het stadsgewest - bereikbaarheid van werklocaties per o.v. en fiets
Behoud van (inter-) nationale centra voor glastuinbouw en bollen	<ul style="list-style-type: none"> - mate waarin de centrumfunctie behouden blijft
Bevorderen van de bereikbaarheid van groengebieden	<ul style="list-style-type: none"> - mate van aanwezigheid van groen in de stad - afstand van wonen tot recreatiegebieden buiten de stad
Behoud, herstel en ontwikkeling van ecologische kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - actuele en potentiële habitatkwaliteit - behoud van ecologische verbindingen
Waarborgen bereikbaarheid van economische centra en verbeteren van economische structuur	<ul style="list-style-type: none"> - bereikbaarheid mainports en economische centra (congestie op hoofdwegenet); - mate waarin de (inter-)nationale concurrentiepositie versterkt wordt; - mate waarin de potenties van de regio benut worden; - mate waarin economische activiteiten optimaal ruimtelijke geacomodeerd worden.
<i>Belevingswaarde</i>	
behoud van afwisseling binnen en tussen stedelijk en landelijk gebied	<ul style="list-style-type: none"> - mate waarin de diversiteit in het landelijk gebied behouden blijft; - mate waarin de afwisseling tussen stad en platteland behouden blijft.
beperking toename verstoring	<ul style="list-style-type: none"> - toe-/afname aantal geluidgehinderden - toe-/afname gevoelige functies in gebieden met risico's voor calamiteiten - toe-/afname luchtverontreiniging

Beleidsdoelstelling	criterium
<i>Toekomstwaarde</i>	
Beperking automobilititeit	- toename aantal (vracht-)autokilometers
Beperking verspilling	- mate van ruimtebeslag door stedelijke functies - mate van gebruik van grondstoffen en energie
Instandhouding basiscondities voor toekomstige functies	- mate van aantasting van milieubeschermingsgebieden (bodem, grondwater, stille) - afname verontreinigd bodemoppervlak - mate van aantasting van watersystemen
Flexibiliteit	- mate waarin (gunstige) ontwikkelingsrichtingen voor na 2010 open gehouden worden
B. UITVOERBAARHEID	
Bevorderen van marktconform bouwen	- mate waarin de verdeling van woonmilieus aansluit bij de vraag op de woningmarkt
Zorgdragen voor financiële uitvoerbaarheid	- hoogte investeringskosten - exploitatie openbaar vervoer

Wijze van toetsen en vergelijken

De effectrapportage is gericht op afwegingen op strategisch niveau. De scores op de criteria uit het toetsingskader zullen daarom vaak niet kwantitatief gemeten worden, maar benaderd door schattingen en kwalitatieve beschrijvingen. De waarderingen zullen ten slotte vertaald worden in plussen en minnen (zoals in een Consumentenbond-tabel).

De onderlinge weging van de criteria vormt de kern van de bestuurlijke besluitvorming. Gezien het uiteenlopende karakter van deze criteria zal daarom geen rangvolgorde worden bepaald en zal geen van de alternatieven als 'beste alternatief' worden aangemerkt (tenzij alle waarderingen in eenzelfde richting wijzen).

7 VERVOLGPCROEDURE

Deze slotparagraaf bevat een overzicht van de procedurestappen die op de publikatie van deze startnotitie zullen volgen.

Reacties op de startnotitie

De minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) treedt op als initiatiefneemster van de actualisering van de VINEX. In die hoedanigheid is zij verantwoordelijk voor deze startnotitie. De startnotitie is ter inzage gelegd op 31 januari 1996. Tot uiterlijk 28 februari 1996 kunt u uw reactie - met suggesties ten aanzien van de te onderzoeken alternatieven en effecten - sturen aan de minister van VROM. Het adres is:

- * De minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, mw. M. de Boer
Interne Postcode 372
Postbus 30920
2500 GX Den Haag

Bij reacties 'Inspraak richtlijnen (m.)e.r. actualisering VINEX' vermelden.

Mede naar aanleiding van de startnotitie zal er bestuurlijk overleg plaatsvinden tussen rijk, provincies en BON-regio's. Verder zullen de wettelijke adviseurs op de startnotitie reageren. De Commissie voor de milieu-effectrapportage zal een advies uitbrengen over de milieu-informatie die ten behoeve van de actualisering van de VINEX vergaard moet worden.

Vaststellen van de richtlijnen

Het bevoegd gezag voor de (milieu-)effectrapportage is de ministerraad. De ministerraad heeft de ministers van VROM, Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken, en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij mandaat gegeven om de richtlijnen vast te stellen. Dit zal gebeuren in mei 1996. Het bevoegd gezag zal daarbij gebruik maken van de adviezen van de wettelijke adviseurs en de Commissie voor de milieu-effectrapportage alsmede van de resultaten van de inspraak en het bestuurlijk overleg. In paragraaf 2 is uiteengezet dat de richtlijnen als het onderzoeksraamwerk voor de effectrapportage fungeren: ze geven aan welke alternatieven en welke effecten bestudeerd moeten worden.

Opstellen effectrapport

Het integraal effectrapport - met het milieu-effectrapport als onderdeel daarvan - zal in december 1996 gereed zijn. Bij de voorbereiding van de actualisering van de VINEX werken meerdere ministeries samen in een interdepartementaal project. Het opstellen van het effectrapport zal in het kader van dit project geschieden.

Tervisielegging van het effectrapport en de ontwerp-pkb

In december 1996 wordt het effectrapport tegelijk met de ontwerp-planologische kernbeslissing van de regering ter visie gelegd. In de ontwerp-pkb - ook wel 'Deel 1 van de pkb' genoemd - zal de regering haar voorlopige standpunt over het verstedelijkingsbeleid voor de periode 2005-2010 presenteren. Dat standpunt zal mede gebaseerd worden op de resultaten van de effectrapportage.

Inspraak en advisering

Na de tervisielegging van de ontwerp-pkb en het effectrapport is er wederom een ronde van inspraak en advisering. De inspraak op de ontwerp-pkb en op het effectrapport zullen worden gecoördineerd. De resultaten van inspraak en advisering en het toetsingsadvies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage (over de juistheid en volledigheid van de milieu-informatie in het effectrapport) zullen in een deel 2 van de planologische kernbeslissing worden gepubliceerd.

Besluitvorming

Na de publikatie van deel 2 van de planologische kernbeslissing zal de regering haar definitieve standpunt verwoorden in deel 3 van de pkb (1997). Dit derde deel wordt vervolgens besproken in de Tweede Kamer en in de Eerste Kamer, waarna de besluitvorming wordt afgerond. Het definitieve verstedelijkingsbeleid voor de periode 2005-2010 wordt beschreven in deel 4 van de pkb.

A RUIMTELIJKE KWALITEIT

A1 Vergroting draagvlak steden

Gemeten wordt de afstand van de te realiseren woning-en bedrijfslokaties ten opzichte van de stedelijke centra.

A2 Bereikbaarheid per openbaar vervoer en fiets

Gemeten wordt de bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per openbaar vervoer en fiets binnen en vanuit een ontwikkelingsrichting voor een stadsgewest. Voor het openbaar vervoer wordt een tijdmaat gehanteerd van maximaal 45 minuten en voor de fiets een afstandsmaat van maximaal 5 km.

A3 Behoud (inter)nationale centra voor glastuinbouw en bollen

Gemeten wordt de oppervlakte bestaand of reeds bestemd glas dat in beslag wordt genomen door nieuwe verstedelijking. Dit zal worden uitgedrukt in een percentage van de totale oppervlakte glas of bollen in het betreffende centrumgebied. Daarbij zal per centrum worden aangegeven bij welk percentage sprake is van een aantasting.

Voor de bollenstreek zal een eventuele aantasting van de toeristische functie (Keukenhof, bollenvelden en bloemencorso) meegewogen worden.

A4 Bevorderen bereikbaarheid van groengebieden

Gemeten worden de bereikbaarheid van het binnenstedelijk groen en de bereikbaarheid van het buitenstedelijk groen. Beide typen groen zijn complementair en vrijwel niet uitwisselbaar. Bij het binnenstedelijk groen wordt de bereikbaarheid te voet als maatgevend beschouwd en voor het buitenstedelijk groen die per fiets. Bij het buitenstedelijk groen zal de aantrekkelijkheid voor recreatief gebruik (globaal) worden meegewogen.

A5 Behoud/ontwikkeling van ecologische kwaliteit

Bij de toetsing worden twee criteria gehanteerd:

- a) de actuele en potentiële habitatkwaliteit;
- b) de verbindingen tussen deelpopulaties.

De meting zal voornamelijk gebaseerd worden op gegevens van de Landschapsecologische Kartering van Nederland, waaraan een beleidsmatige waardering wordt toegekend. Ook zal rekening worden gehouden met compensatiemogelijkheden.

A6 Waarborgen bereikbaarheid van economische centra

De bereikbaarheid van economische centra wordt gemeten aan de hand van het criterium congestie op het hoofdwegennet, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen achterlandverbindingen, hoofdtransportassen en het overige wegennet. Congestie wordt geoperationaliseerd met de maat 'congestiekans'. Deze wordt

bepaald aan de hand van de toedeling van verkeersrelaties aan wegvakken. Hiervoor zal een verkeersprognosemodel worden gebruikt.

A7 Verbeteren economische structuur

Maatgevend is de bijdrage die alternatieve verstedelijkingsrichtingen leveren aan:

- de benutting van regionaal-economische potenties
- de concurrentiepositie van het (inter)nationaal opererende bedrijfsleven

Bij de bedrijvenlocaties wordt een onderscheid gemaakt tussen A, B en C locaties. De A en B locaties betreffen overwegend kantoorhoudende activiteiten en de C-locaties en soms B-locaties worden uitgesplitst naar industriële, logistieke en overige specifieke bedrijvigheid.

Relevante locatie-eisen waaraan zal worden getoetst zijn:

- aansluiting op de regionaal-economische structuur, respectievelijk -waar relevant- passendheid binnen economische clusters met een regionale of internationale dimensie;
- ligging ten opzichte van woongebieden c.q. de arbeidsmarkt en bestaande bedrijfslocaties;
- aansluiting op (congestievrije) hoofdinfrastructuur en openbaar vervoer en -indien relevant- logistieke knooppunten.

A8 Behoud van afwisseling binnen en tussen stedelijk en landelijk gebied

In deze beleidsdoelstelling zijn twee afzonderlijke doelen opgenomen:

- A. de mate waarin de afwisseling tussen stad en platteland behouden blijft.
- B. de mate waarin de afwisseling binnen het landelijk gebied versterkt wordt.

Ad A. Bij de toetsing zal per alternatief bepaald worden of het inbreuk maakt op gebieden waarvoor een restrictief beleid geldt (met name het Groene Hart) en de bufferzones. Niet alleen de omvang, maar ook het soort inbreuk (aan de rand of meer centraal) zal worden meegewogen.

Ad B. Gemeten zal worden in welke mate de diversiteit in landschapstypen zoals vermeld in het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) door verstedelijking wordt beïnvloed. Daarbij wordt rekening gehouden met de inpasbaarheid van verstedelijking in de specifieke karakteristiek van het betreffende landschapstype. Daarnaast zal de mate waarin inbreuk wordt gemaakt op cultuurhistorisch waardevolle gebieden zoals vermeld op kaart 12 van de pkb SGR worden meegewogen.

A9 Beperking toename verstoring

Bij verstoring gaat het om een viertal milieu-aspecten: geluid, externe veiligheid, luchtverontreiniging en stank.

Geluid

Gelet wordt op de nabijheid van hoofdtransportassen. Zonder mitigerende maatregelen zullen woningen in de nabijheid van hoofdtransportassen aan een aanzienlijke geluidbelasting zijn blootgesteld. Gebruik wordt gemaakt van het Landelijk Beeld Verstoring (ontwikkeld door het RIVM, in opdracht van het Directoraat Generaal Milieubeheer van het ministerie van VROM).

Externe Veiligheid

De ontwikkelingsrichtingen zullen worden getoetst op het criterium afstand t.o.v. woningen. Maatgevend is het vervoer van gevaarlijke stoffen en risico-volle bedrijvigheid. Gegevens kunnen voor wat betreft inrichtin-

gen ontleend worden aan de beschikbare Externe Veiligheidsrapporten van SEVESO-plichtige bedrijven en – voor zover relevant – aan de bestaande circulaire en regelgeving m.b.t. overige risico-volle bedrijven. Risico-gegevens zijn beschikbaar voor de transport-routes water en buisleidingen. Voor een aantal provincies bestaan daarnaast ook gegevens voor weg- en rail-routes. Voor Schiphol geldt de PKB-Schiphol. Voor de regionale luchthavens zijn nog geen geautoriseerde gegevens voorhanden.

Luchtverontreiniging

Gemeten wordt of er overschrijdingen van grenswaarden zullen plaatsvinden.

A10 Beperking groei automobiliteit

Gemeten wordt het aantal autokilometers dat het gevolg is van een alternatief. Dit kan worden bepaald met behulp van het prognosemodel dat ook bij het berekenen van de congestiekans op het hoofdwegenet wordt gebruikt (zie A6).

Het is niet mogelijk in de mobiliteitsberekeningen de omvang van het vrachtverkeer kwantitatief te bepalen. Allereerst omdat de alternatieven zodanig globaal zijn dat er geen specificatie wordt gemaakt van de aard van de bedrijvigheid. Daarnaast omdat de invloed van de diversiteit in het aanbod van vervoerssystemen voor een toekomstige situatie moeilijk is te kwantificeren.

A11 Beperking verspilling

Verspilling betreft het gebruik van energie, ruimte en grondstoffen en het aspect biodiversiteit. Biodiversiteit komt hier niet aan de orde, omdat het is ondergebracht bij het criterium behoud en ontwikkeling van ecologische kwaliteit.

Energie

Gemeten worden de potenties die er zijn voor de benutting van restwarmte. Daartoe kan in beschouwing worden genomen de afstand tot bestaande restwarmtebronnen (industrie of elektriciteitscentrales), dan wel de afstand tot een grotere concentratie van warmtevragers (i.v.m. de economische rentabiliteit).

Ruimtegebruik

Gemeten wordt de oppervlakte 'niet-verstedelijkt gebied' die wordt omgezet in 'verstedelijkt gebied'. Hiervoor zullen de gegevens uit de CBS-bodemstatistiek worden gehanteerd. Vervolgens zal bij de verschillende alternatieven eenzelfde bebouwingsintensiteit worden verondersteld, tenzij alternatieven hierin expliciet verschillen.

Grondstoffen

Bij het ontwikkelen van nieuwe locaties zal een beroep worden gedaan op grondstoffen voor het bouwrijp maken en het bouwen. Wat betreft het bouwrijp maken wordt alleen de hoeveelheid benodigd ophoogzand in de beschouwing betrokken en eventueel de mogelijkheid om deze hoeveelheid in bepaalde situaties door de toepassing van moderne funderingstechnieken te beperken.

A12 Instandhouding basiscondities

Onder basiscondities worden gerangschikt: milieubeschermingsgebieden, watersystemen en schone bodem.

Milieubeschermingsgebieden

Bij milieubeschermingsgebieden gaat het om bodembeschermingsgebieden, (grond)watergebieden en stiltegebieden. Deze gebieden zijn aangewezen en vastgesteld door de provinciale overheden. Op basis van de gegevens van de provincies heeft het RIVM kaarten opgesteld waarop deze gebieden staan aangegeven. Gemeten wordt de mate van aantasting van deze gebieden.

Watersystemen

Wat betreft het (grond)watersysteem wordt gelet op de verandering van de (grond)waterstand, de (grond)watervoeding en de beïnvloeding van het natuurlijk watersysteem door watergebruik (winning en lozing) en het effect hiervan op waterafhankelijke functies (met name natuur). Ontwikkelingsrichtingen scoren positief indien er geen invloed is op de (grond)waterstand en de watersystemen en goed kan worden aangesloten op potentieel oppervlaktewater voor drinkwaterwinning. Criteria hiervoor zijn: ontwateringsnoodzaak, ligging in (potentiële) infiltratiegebieden, vermindering van onnatuurlijke kwel, afstand tot het hoofdafvoersysteem, nabijheid van oppervlaktewater geschikt voor drinkwaterwinning, schadelijkheid van het huidige gebruik (functieverdringing). Gebruik wordt gemaakt van de Waterstaatskaart, de Bodemkaart en de Topografische kaart.

Schone bodem

Voor de bodemverontreiniging is maatgevend in welke mate de oppervlakte aan schone bodems wordt verhoogd. Alternatieven in gebieden met vervuilde bodems zullen positief scoren, omdat verstedelijking en bodemsanering daar aan elkaar kunnen worden gekoppeld.

A13 Instandhouding flexibiliteit

Getoetst wordt of een alternatief voor de periode na 2010 voldoende ontwikkelingsmogelijkheden openhoudt.

B UITVOERING

B1 Marktconform bouwen

Relevante criteria zijn o.a. de aanwezigheid van water en groen in de wijk, bereikbaarheid en ligging t.o.v. de arbeidsmarkt. Deze criteria komen echter reeds onder andere kopjes aan de orde. Onder het criterium marktconform bouwen wordt daarom alleen rekening gehouden met de (woning-)dichtheid en de verhouding tussen vraag en aanbod van woningen. De factor 'status' van een woongebied zal daarnaast worden meegenomen als hiervoor een reële parameter kan worden gevonden.

B2 Hoogte van investeringskosten

Criteria voor de hoogte van de investeringskosten zijn de uitgaven voor infrastructuur, woningbouw, bodemsanering, groen en werken.

Per investeringspost wordt aangegeven welk beroep op het rijk kan worden verwacht en welke financiële consequenties er voor andere overheden ten minste verwacht worden. Volstaan wordt met het aangeven van bandbreedten (kwantitatief en - waar dit niet mogelijk is - kwalitatief). Bij het aangegeven van het mogelijke beroep op rijksondersteuning wordt uitgegaan van de huidige regelgeving, zoals deze voor de periode 1995-2005 van toepassing is.

B3 Exploitatie van het openbaar vervoer

Gelet wordt op de kostendekkingsgraad voor het stads- en streekvervoer en de noodzaak tot het afsluiten van aanvullende contracten met de NS.

Stads- en streekvervoer

Het uitgangspunt voor het stads- en streekvervoer is een kostendekkingsgraad van minimaal 50%. Bij de beoordeling van de kostendekkingsgraad van het lokale en regionale openbaar vervoer wordt gelet op veranderingen in het gehele gebied dat beïnvloed wordt. In beginsel wordt hiervoor hetzelfde verkeersmodel gehanteerd als bij het bepalen van de congestiekans en het toetsen van de toename van de automobilititeit (zie A6 en A10).

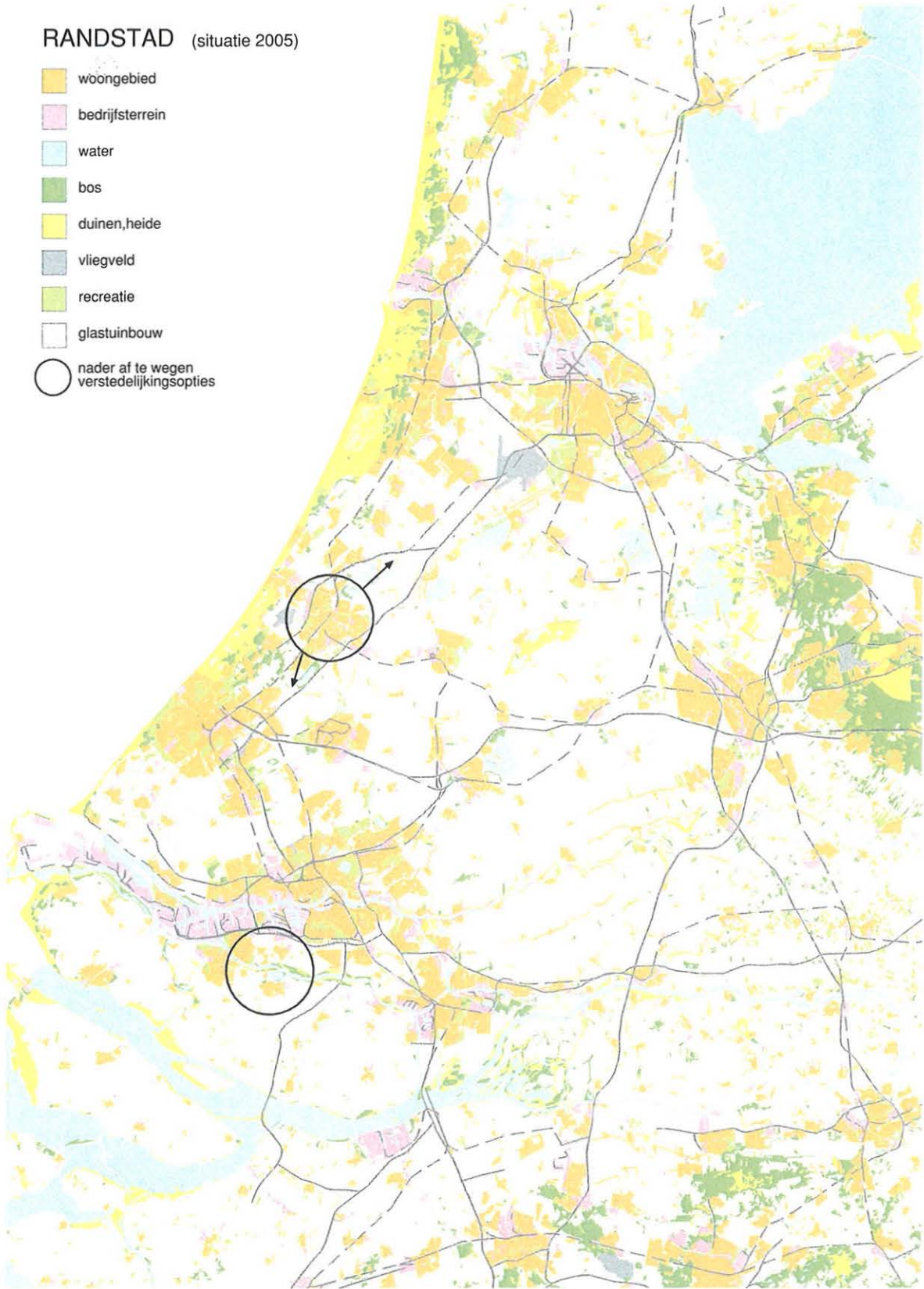
NS-vervoer

Als uitgangspunt voor het reizigersvervoer door de NS geldt volledige kostendekking. Voor het realiseren van vervoer door de NS dat niet rendabel is, moeten aanvullende contracten worden gesloten tussen de opdrachtgevende overheid en de NS.

RANDSTAD (situatie 2005)

- woongebied
- bedrijfsterrein
- water
- bos
- duinen, heide
- vliegveld
- recreatie
- glastuinbouw
- nader af te wegen verstedelijkingsopties

schaal 1 : 500000

